

ανάλατος και βλαβερός συνάμα. Το λόγο, πιστεύω, καθέννας τότε νοιώθει.

Δέ μιλώ μόνο για τους λιγοστούς δραματικούς που δημιουργούν το θέατρο τους με τρόπο ξενικό. Ίσως αυτοί και να περνούν απαρατήρητοι από το όλο Έθνος. Ο λόγος μου είναι και για τους όσους θέλουμε να χαραχούν κάποια άχνάρια που άπάνου σ' αυτά να κοπτή το σημερινό ελληνικό δράμα. Για κείνους που με την παράσταση κάθε ξένου έργου έννοσύνε να πούνε τη γνώμη τους, ότι απ' αυτό πρέπει να πάρουνε μάθημα οι δραματικοί μας ποιητάδες πώς να γράφουνε. Για τους όσους μιλάνε γενικά για το θέατρο, τραβηγμένοι από τον πόθο να υεωτερίσουμε με όποιοδήποτε τρόπο. Μά δε σκίφονται οι τέτιοι, ότι προσπαθούνε να δημιουργήσουν ένα είδος άναρχίας με τό να θέλουμε να δείξουν, ότι ο διεθνισμός μονάχα της τέχνης γεννάει τά μεγάλα έργα. Καί δε στοχάζονται ποιόν κίντυνο προετοιμάζουν. Όπως ή πολιτική άναρχία είναι επικίντυνη σ' ένα έθνος, γιατί θριμματίζει την άρμονία της φυλής, έτσι και ο διεθνισμός της τέχνης σκατεύει και σκοτόνει τη φυλή, γιατί γεννιέται ή πνευματική άναρχία. Κανείς δεν τάρνιεται ότι έλα τά όνόματα που μάς φέρουνε για δασκάλους μάς είναι μεγάλα και σεβαστά. Μά δεν είναι άνάγκη τάχα να καλοξετάσουμε πρώτα και ποιές οι άφορμές που τους σπρώξανε να γράφουνε με τέτιον ή τέτιον τρόπο; Οι ιδέες που άντιπροσωπεύουν τά έργα αυτών είναι άποτελέσματα κι όχι αίτίες. Πώς λοιπόν έμεεις νακολουθήσουμε τά άποτελέσματα τούτα χωρίς να δοκιμάσουμε πρώτα τις αίτίες; Ζούν εκείνοι άνάμεσα σε κοινωνίες που γνώρισαν όλη τη δύνανμη της πρόοδος σε κάθε έπιστήμη και σε κάθε βιομηχανία. Μεγαλόνουνε μέσα σε κοινωνίες, που τις βαρύνει όλη ή πίκρα της άπογοήτεψης ή τις κάνουνε να χαίρουνται ή περιφρόνηση σε κάθε κοινωνικό ή ήθικό νόμο. Οι αίτίες αυτές κι άλλες παρόμοιες φέρουνε την τέτιαν ή τέτια φανέρωση της τέχνης, που δεν είναι τίποτις άλλο παρά ζωγραφιά άληθινή κι ήλοζώντανη της σημερινής θέσης της φυλής καθένος από τους ποιητάδες αυτούς. Με τό να θελήσουμε λοιπόν έμεεις να τους μιμηθούμε, δε μιμούμαστε την τέχνη τους. Ζητάμε την ψυχή τους να μιμηθούμε. Μά είναι φυσικό αυτό; Μπορεί να γεννηθή τίποτα σωστό, άφου ή ίδια ή φύση δε θά τό παραδεχτή για νόμιμο δημιουργημα; Καί στον τρόπον αυτών της μίμησης έγω

του κ' έθυμήθηκε την Καμπάση και την έφώναξε. «Πώς είπε ο Διονυσόδωρος με βραχνή φωνή και με σκοτεινό βλέφαρο αιδω είνε ή αδερφή μου; Έτσι καταφρονιέται και κείνη από άγκαλιά σ' άγκαλιά; Ω Θεοί προστάτες της Θήβας, ω άδικες μοίρες της Έλλάδας!»

Και τώρα από μία πόρτα που έδινε στο γυναικωνίτη έφάνιστηκε ή Καμπάση, ντυμένη με σκουτια έλεφτερης γυναικός, τρέμοντας από συγκίνηση και με χαμόγελο ευτυχίας στα χείλια. «Ήθελε να ριχτεί στην άγκαλιά του αδερφού της. Μά έσταμάτησε παγωμένη τά μάτια της έπλημμύρισαν δάκρυα, καθώς άναντράνιζε την άχνισμένη όψη του αδερφού της, τό σκοτεινό και βαθύ άνάβλεμά του. Μ' άδιήγητη γλυκάδα στη φωνή, έπρόφερε ταπεινά: — «Διονυσόδωρε, δύστuche γέ της μάνας».

Ο Θηβαίος έσυγκινήθηκε. — «Ποιος τόλεγε» είπε σκόνοντας μ' έμφαση τό χέρι, άδιάφορος για τους άλλους που άκουαν «ποιός τόλεγε πώς ή γενιά του Κάδμου, τό στόλισμα της Έλλάδας, θά ύπόφερε τέτιον κατατρομό; Σάν πρόστυχη έταίρα, Καμπάση, αλλάζει άγκαλιά, βρίσκοντας άκόμα γλύκα στη ζωή, που για σένα δεν έχει παρά ντροπίσματα. Γιατί στο Γρανικό δε σ' εκότωσα με κείνο τό μαχαίρι; — «Άχ, γιατί έλπίζα πώς έμείλε

βλέπω κ' ένα άλλο άκόμα. Τη άδυναμία τους να πλάσουν κάτι άληθινό και την περιφρόνηση προς τη φυλή τους. Κανείς δε μπορεί νάρνηθη ότι ή φυλή μας έχει μεγάλη ήθική δύνανμη, που πολλές φορές την ξεφανέρωσεν έχει όμως και μεγαλύτερη που δεν ξεφανέρωθηκε άκόμα, έπειδή μόλις τώρα ξαναμπαίνε σε καινούργιο δρόμο ζωής. Άντις λοιπόν να πασκίζουμε, όσο μάς είναι βολετό, πώς να δείξουμε την ήθική αυτή δύνανμη, έρχονται οι τέτιοι πνευματικοί τάχατες οδηγοί να μάς ρίξουνε σε κύκλο που τά γύρω του είναι πηγές από πνιγερά άναδοσίματα. Μάς δείχνουν τό δρόμο του γλήγορου και θεληματικού πνευματικού θανάτου. Μά αν θέλουν αυτοί άς πεθάνουν. κανέναν δεν τους έμποδίζει. Έμεεις όμως θέλουμε να ζήσουμε και τη ζωή τηνε βρίσκουμε στην κρυμμένη ήθική δύνανμη της φυλής μας.

(άκολουθεί)

ΗΜ. Π. ΒΟΥΤΣΙΡΙΑΝΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΟΙ ΡΑΜΠΑΓΔΕΣ

Το σπουδαιότερο πολιτικό γεγονός της περασμένης βδομάδας είναι ή πολυσήμαντη δήλωση του κ. Γ. Φιλάρτου πώς άποσύρει την έμπιστοσύνη του από τη «Μεταρρύθμιση» για λόγους πατριωτικούς. Ο κ. Φιλάρτος είναι πατριώτης με δημοσιογραφική πατέντα. Είναι δηλ. από τους έπιτήδειους εκείνους που ιδρωσαν άνεθοκατεβαίνοντας τά δημοσιογραφικά γραφεία όσο νάν τά καταφέρουν νάνακηρυχτούν από τις έφημερίδες πατριώτες. Καί τά κατάφερε μία χαρά κι ο κ. Φιλάρτος.

Άπό τά χρόνια του μπακαρίτη «Ραμπαγ» τονέ θυμούμαστε άκόμα. Ο «άδελφός Φιλάρτος» έγραφε κάθε τόσο ο «Ραμπαγ». Ο «άγνος δημοκράτης Φιλάρτος», ο «άδολος και άμωμος Φιλάρτος», ο «πατριωτικώτατος Φιλάρτος» και τόσα άλλα άπαντούσε κανέναν ταχτικά σε κάθε φύλλο του «Ραμπαγ». Γιατί την έποχή εκείνη, ίσως και σήμερα, ο κ. Φιλάρτος είτανε δημοκράτης. Μια φορά μόνο τούτυχε να είναι μοναρχικός, όταν έγινε Υπουργός,

να γδικήσεις ή ίδια την τιμή σου, να γδικήσεις τη ρεισιμμένη Θήβα, τη σκλαβιά της Έλλάδας, σκοτόνοντας τό μισημένο τύρανο. Μά δεν έτόλμησες!» Και άκούοντας ο ίδιος τά βροντερά του λόγια άναφτε και με βραχνότερη φωνή και με σοβαρώτατο πρόσωπο ξακολούθησε: — «Ός και γω ζω, ως και γω σκλάβος είμαι. και τά κρέατά μου είνε σημαδεμένα από τά σκονιά και από τά μαστίγια, μά ή ψυχή μου είνε έλεφτερη και άνυπότακτη. Τονερό μου είνε ή έγδικήση και ή άποστασία. Για τούτο ζω. Κ' ένα δαιμόνιο μιλεί μέσα μου και μου λεί πώς είνε τρανή ή τύχη μου και μεγάλη, πώς οι σύχρονόι μου είνε αδύναμοι μοναχοί τους, πώς θάμαι τό βόθηιο του Έλληνισμού και ο έγδικητής του. Για τούτο έλπίζω. Οι μηχανές μου θά δουλέψουν μία μέρα, και οι μυριάδες βάρβαροι, που επάτησαν την πατρίδα μου θ' αφανιστούν από τό χέρι μου. Μά ή ίδια που βρίσκεις τη δύνανμη;

Η Καμπάση εκλαιγε τρομαγμένη κ' εκόιταζε τον Άπελλή παρακαλώντας με τά λευκότατα χείρα της. Έδιψούσε να όρησει στον τράχηλο του αδερφού της, μά ή μεγαλόπρεπη μιλιά του, ή τραγική του στάση, ή γιορτάσιμη έμφαση την έμποδίζει. Μια στιγμή έμεινε άμίλητη παραμονεύοντας τά χείλια του ζωγράφου, που σαστισμένος εκόιταζε την

μά αυτό δεν έχει σημασία. Τό λεί: και τό τραγούδι του Ραμπαγ:

Σκύλος που γανγίζει
δξω απ' την Αθή,
που τά δόντια τρίζε
και σε άπειλεί,

που γρινιάζει, στρέφει,
σαν τον κυνηγόν
κι αν τάνοίσεις γλήφει,
να ο Ραμπαγας.

Αλλους Ραμπαγάδες είχε στο νού του ο μπακαρίτης Τριαντάφυλλος ότα σκάρωνε τό περίφημο αυτό τραγούδι του, μά δεν είναι δύσκολο να παραδεχτεί κανέναν πώς τό τραγούδι αυτό μπορούσε να είναι άφιερωμένο και στον κ. Φιλάρτο. Δημοκράτης, βλέπετε, ο άνθρωπος, κι Άθηνάιος δημοκράτης μάλιστα, που λίγο πολύ μοιάζει πάντα με Ραμπαγ.

*Ας είναι. Ο,τι κι αν πεί κανέναν, ο κ. Φιλάρτος είναι και μένει πατριώτης, από τους λίγους διαλεχτούς μάλιστα, που αν τους ρωτήσεις αγιατι τρώς;» δεν τόχουνε τίποτα να σ' άπαντήσουν:

— «Τρώω, αδερφέ, για τό χατήρι της πατρίδας!.. Πρέπει να τρώει κανέναν για να ζει, άφου ή πατρίδα έχει άνάγκη από στομάχια γιομπα!..

Να σας δηγηθώ και κάτι νόστιμο. Όταν γράφαμε στην «Έστία» τά «Φαινόμενα και Πράγματα», ο κ. Φιλάρτος λιγνότανε μπροστά μας. Στο δρόμο, στο γραφείο, στο θέατρο, όπου κι ε μάς άπαντούσε, ύστερ' από τό χαιρετισμό άρχιζε τις στερεότυπες αυτές λιγομάρες:

— Δεν ξέρεις, φίλτατε! Ά δε διαβάσω κάθε βράδι τά «Φαινόμενα» θαρρώ πώς κάτι μου λείπει. Μου θυμίζετε τό Ζούλ Σιμόν, τό Σαρσαί...

— Παρκαλώ...

— Ά, τόση μετριοφροσύνη δε χρειάζεται... Η άξία σας... ή χαρακτήρας σας... Η πένα σας...

Η «Έστία» είχε άρκετή κυκλοφορία κι ο κ. Φιλάρτος λογάριζε πώς με την κυκλοφορία της «Έστίας» μπορούσε άξιόλογα να κυκλοφορήσει κι ο πατριωτισμός του. Καί να τί του θυμίζει τό Ζούλ Σιμόν και τό Σαρσαί.

Ότα θγάλαμε τό «Νουμα» κατόπι, σκεφτήκαμε πώς έχουμε ύποχρέωση να του στείλουμε τό φύλλο. Να χάσει ο άνθρωπος τό Ζούλ Σιμόν του και τό Σαρσαί του, έτσι, δίχως λόγο!.. Ο κ. Φι-

καινούρια τιτανική όμορφιά του Θηβαίου, τό κάλλος της ήρωϊκής ψυχής, τις φωτεινές σπιθες των ματιών του, και στο τέλος είπε με τρυφερότητα: — «Για να σ' έλεφτερώσει, σ' άγόρασε ο Άπελλής, ο κύριός μου ο γλύκος».

Μ' άδιήγητη πίκρα ο Διονυσόδωρος έφερε τρογύρου τό βλέμμα, εκόιταζε την αδερφή του κ' έπειτα τό ζωγάφο ρωτώντας, κι άφου τούτος δεν του άπολογιότου άμείως, είπε, κάνοντας μορφασμο περιφρόνησης:

«Με θέλεις για πρότυπο. Δέ θα σταθω ή ψυχή μου ίνε έλεφτερη σκότωσέ με καλλίτερα».

«Έλεφτέρωσέ τον» είπε ή Καμπάση πέφτοντας στο ζωγάφο τά πόδια και βρέχοντας τη γης με δάκρυα πολλά.

Κ' έσώπασαν όλοι. Κ' οι χρωματοτρίφτες άφηκαν τό έργο τους κ' εκόιταζαν σαστισμένοι. Και στην ήσυχία, που όλομεμίας έβασίλεψε, δεν άκούοτου παρά ο βροντερός άνασασμός του θυμωμένου σκλάβου, που όλόρθος και άκίνητος, παρόμοιος σ' άγαλμα, εκόιταζε ψηλά ρίχνοντας κεραυνούς από τό βλέμμα του, και τό λυγγτό του παράπνου της Καμπάσης, ενω ο ζωγάφος με καινούρια συγκίνηση στις φλέβες έτήραζε τον ύπερκαλο σκλάβο, έθιμάζε, έποθούσε καινούρια τέρατα της τέχνης

